

VILNIUS XVII–XVIII a. LDK LOTYNIŠKOJOJE POEZIJOJE

Živilė Nedzinskaitė

LIETUVIŲ LITERATŪROS IR TAUTOSAKOS INSTITUTAS

Antakalnio g. 6, LT-10308 Vilnius

zivile.nedzinskaite@gmail.com

Vilnius ypač dažnai minimas proginėje XVII–XVIII a. LDK poezijoje, kurios autoriai dažniausiai buvo Vilniaus universiteto auklėtiniai ir profesoriai. Šiuose kūriniuose galima išskirti kelis Vilniaus vaizdavimo aspektus. Visų pirma, proginė kūrinių autoriai vaizduoja iki mūsų dienų nepakitusių sostinės peizažą, kurio kertinės atramos yra virš miesto iškilę kalvos, pilis ir Vilijos bei Vilnios upės. Taip pat kūriniuose yra ir jau išnykusių miesto detalių. Tai pasakytina apie Vilniaus kaip uosto įvaizdį. Vilnius taip pat vaizduojamas kaip *locus amoenus* – vieta, kurioje gera gyventi, bažnyčių bokštais ir turtingais rūmais spindintis miestas, valdomas teisingų valdovų ir maldingų kunigų, tačiau lygiai taip pat dažnai jis tampa ir *locus horridus* – miestu, kuriame siaučia badas, ligos, jis niokojamas karų ir kitokių nelaimių. Proginuose kūriniuose svarbus ir istorinis-mitologinis motyvas, susijęs su Gedimino sapno legenda ar Vilniaus ir Romos paralelių paieška, siejama su lietuvių iš romėnų kilmės pasakojimais.

REIKŠMINIAI ŽODŽIAI: Vilnius, proginė poezija, baroko poezija.

Lotyniškojoje LDK poezijoje nei vienas miestas nebuvo minimas taip dažnai ir tokiais skirtingais aspektais kaip Vilnius. Ne tik pripažintiems ano meto poetams (Laurencijui Bojeriui, Motiejui Kazimierui Sarbievijui), bet ir mažiau žinomiems kūrėjams šis miestas tapo jų poetinio pasaulio veiksmo erdve, literatūrinės Antikos ir Baroko tradicijas jungiančia gija, asmeninių impresijų išeities tašku, žmogiškosios ir dieviškosios tvarkos simboliu. Pastebėtina, kad Vilnius ypač dažnai minimas proginėje XVII–XVIII a. poezijoje: panegirikose, epitalamijuose, epicedijuose, trėnodijuose ir kituose panašaus pobūdžio kūriniuose, kurių autoriai dažniausiai buvo Vilniaus universiteto auklėtiniai ir profesoriai. Kai kurių iš jų vardus žinome, o kiti amžiams taip ir liks

nomine iuventutis universitatis (universiteto jaunuomenės vardu) pasirašinėję literatai.

Pažymėtina, kad miestas kaip civilizacijos simbolis filosofus ir kūrėjus domino nuo seniausių laikų. *Idea urbis* aptariama jau Platono *Valstybėje* ir pasirodo ne viename antikinės literatūros kūrinyje kokio nors miesto pašlovinimo (*laus urbis*) pavidalu¹. Tokia tradicija nenutrūksta ir vėlesniais laikais. Miesto kaip išskirtinės erdvės įvaizdis ir jo literatūrinis išpildymas aptariamas žymiausių Renesanso literatūros teoretikų veikaluose², įvairūs miesto aspektai atskleidžiami ir

1 Pvz.: Publius Ovidius Naso, „Laus Romae aureae“, in: *Ars amatoria*, liber 3, 113–128 eil.

2 Iulius Caesar Scaliger, *Poetices. Libri septem*, [Lyons]: Apud Pe-

VILNIUS IN THE LATIN POETRY
OF THE GRAND DUCHY OF
LITHUANIA (GDL)
IN 17th–18th CENTURIES

Živilė Nedzinskaitė

SUMMARY

KEYWORDS: Vilnius, the occasional poetry, the Baroque poetry.

Vilnius was mentioned particularly often in the occasional poetry of GDL in 17th–18th century. The authors of this poetry were mostly alumni and professors of Vilnius University. Several different aspects of the depiction of Vilnius might be traced through these works. The authors of such occasional works primarily depicted the landscape of the capital, which has not changed until today. The hills rising above the town, the castle, the Vilija and Vilnia Rivers – all are basic elements of the landscape. Also there are some details of the town in the works which no longer exist: this is especially evident in those images that portray Vilnius as a harbor town.

Vilnius is reflected as a *locus amoenus* – a good place to live, a town with sparkling church towers and rich palaces, ruled by righteous lords and pious priests. It is, however, equally portrayed as a *locus horridus* – a town being devastated by famine, disease, war and other disasters. A historic-mythological motive was important also to the creation of these occasional works. This motive is related to the legend of Gediminas' dream or the search for parallels between Vilnius and Rome. This search, in turn, is connected to the theory of the Roman origin of the Lithuanians.